Elm xadimləri

Dünya şöhrətli Azərbaycan alimi

Azərbaycan tibb elminin bir sıra sahələri keçən əsrin ikinci yarısından etibarən sürətli, məqsədyönlü və keyfiyyətli inkişaf yolu keçmiş, gələcək perspektivlər üçün möhkəm bünövrələr yaranmışdır. Ölkəmizdə XX əsrin ikinci yarısında tam təşəkkül tapmış və ahəngdar inkişaf yoluna qədəm qoyaraq dünya standartları səviyyəsinə çatdırılmış belə elm sahələrindən biri də onkologiya elmidir. Azərbaycanda onkologiya elminin müvafiq şöbələrinin inkişafında, irəliləyişində danılmaz xidmətləri, silinməz izləri olan, dünya miqyasında tanınan görkəmli alimlərdən biri də Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin baş direktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki, Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının, Avropa Təbiət Elmləri Akademiyasının, Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü, dünyanın ən nüfuzlu onkoloji elmi assosiasiyaları və elmi cəmiyyətlərinin üzvü, əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Cəmil Əziz oğlu Əliyevdir.

İşgüzarlıq, yaradıcılıq məhsuldarlığı, həm də zahiri görkəm baxımından inandırıcı görünməsə də, bioqrafik göstəriciləri cəhətdən bu ilin mart ayının 30-da akademik C.Əliyevin anadan olmasının 70-ci ildönümüdür və bu yubiley Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası xətti ilə, həmçinin ölkəmizin səhiyyə sistemində, bütövlükdə tibb aləmində geniş qeyd edilir.

Cəmil müəllim N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu bitirdikdən sonra bir müddət Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Onkologiya kafedrasında baş laborant vəzifəsində çalışıb. O vaxtlar kafedraya Azərbaycanın görkəmli onkoloqu, professor Arif Abbasov rəhbərlik edirdi. C.Əliyev elmi-pedaqoji və həkimlik fəaliyyətinə başladığı ilk günlərdən onkologiya elminə hədsiz həvəs göstərmiş və professor A.Abbasovun rəhbərliyi altında elmi-tədqiqat işləri aparmağa başlamışdır. Onun işgüzarlığı, əməksevərliyi istedadının parlamasına zəmin yaradıb və o, az vaxt içərisində 1973-cü ildə "Alt dodağın dərisinin və ağız boşluğunun selikli qişasının xərçəngi-nin diaqnostika və müalicəsi" mövzusu üzrə namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək tibb elmləri namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülüb. Bundan sonra gənc alim elmi axtarışlarını davam etdirmək məqsədilə Moskvadakı SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının Ümumittifaq Onkoloji Elmi Mərkəzinə (ÜOEM) doktoranturaya getmək qərarına gəlib.

Həmin vaxtlar mən də ÜOEM-də işləyirdim və onun həm ATİ-ni bitirdikdən sonra Bakıda çalışdığı dövr, həm Moskvadakı, həm də Azərbaycana qayıtdıqdan sonra yenidən paytaxtda göstərdiyi geniş diapazonlu fəaliyyəti, demək olar ki, gözlərim qarşısında baş veribdir. Çünki Cəmil müəllimlə dostluğumuzun təməli onun Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Onkologiya kafedrasında ilk dəfə elmi-pedaqoji fəaliyyətə başladığı vaxtlarda qoyulub. O vaxtlar Bakı şəhər onkoloji xəstəxanasının cərrahlıq şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışırdım və mənim də onkologiya üzrə ilk ustadım professor Arif Abbasov olmuşdur. Professor A.Abbasovun qəfil dünyasını dəyişməsi hamımızı sarsıtdı. Bundan sonra - 1974-1978-ci illərdə biz artıq Moskvada - ÜOEM-də bir yerdə çalışırdıq.

C.Əliyev elmi-tədqiqat işlərini akademik N.N.Bloxinin və akademik N.N.Trapeznikovun məsləhətçiliyi ilə aparırdı. Hər ikimiz ailəliydik və ÜOEM-in yataqxanasında yaşayırdıq. Yataqxana elə bir yerdə idi ki, ora avtobus işləmirdi və biz yataqxanaya qədər olan narahat yolu hər gün piyada gedib-gəlir, buna da bir saata qədər əlavə vaxt sərf etməli olurduq. Xüsusilə də payız və qış aylarında böyük çətinliklərlə üzləşirdik. Hər birimizin ailəsində iki körpə uşağın olması da əlavə qayğılar yaradırdı. Lakin bu çətinliklərə baxmayaraq Cəmil müəllimə xas olan nikbinlik, incə yumor bizə hər şeyi unutdururdu. Güzəranımızın ağırlığına baxmayaraq Cəmil müəllimin dilindən bir dəfə də olsun giley-güzar eşitməmişdim.

Qarşıya çıxan maneələrdən qorxmaq, çəkinmək onun xasiyyətinə yad idi və əksinə, ətrafındakıları da həmişə gərgin əməyə, işə həvəsləndirirdi. Bu cür keyfiyyətlər, xüsusilə də gənc yaşlarda, insana böyük dayaq, kömək olur. Hələ gənc yaşlarında ondakı dözümə, möhkəm iradəyə, təvazökarlığa, sadəliyə, səmimiyyətə heyran qalmamaq olmurdu. Haradan idi onda bu qədər zəngin insani keyfiyyətlər? Bu növ suallara cavab tapmaq onu yaxından tanıyanlar üçün o qədər də çətin deyildi. Bəli, atalar yaxşı deyib ki, "ot kökü üstə bitər". Axı, Cəmil müəllim Azərbaycanın müdrik ağsaqqallarından olan görkəmli ictimai və dövlət xadimi, əməkdar həkim, ölkəmizin ən dəyərli və nüfuzlu şəxsiyyətlərindən biri kimi şöhrət qazanmış professor Əziz Əliyevlə, incə qəlbli və zərif təbiətli Leyli xanımın ailəsində tərbiyə alıb böyümüşdür. Cəmil müəllimin qardaşı - görkəmli terapevt professor Tamerlan Əliyev də, bacıları - dünya şöhrətli alim-oftalmoloq akademik Zərifə xanım Əliyeva, Azərbaycanın ilk diplomlu rabitəçi mütəxəssislərindən olan və əməkdar rabitəçi Dilbər xanım Əliyeva, görkəmli oftalmoloq dosent Ləzifə xanım Əliyeva, əməkdar incəsənət xadimi, musiqişünas Gülarə xanım Əliyeva da milli mentalitetini qoruyub saxlayan bu nümunəvi ailənin tərbiyəsi fonunda özlərinin fitri istedadları hesabına professionallıq zirvəsinə yüksələrək Azərbaycanın nurlu, şəfqətli ziyalıları kimi yaddaşlara əbədi həkk olunublar. Belə bir ideal ailə mühitində böyüyüb ərsəyə çatmış, onun layiqli davamçılarından birinə çevrilmiş Cəmil Əliyev zirvəsinin büllur çeşmə saflığı da təbii ki, bu ailənin mənəvi paklıq ümmanında yetkinləşən bir saflıqdır.

Cəmil müəllim Moskvada doktorluq dissertasiyası işi üzrə elmi-tədqiqatlar apararkən öz fəaliyyətini təkcə elmi işlərlə məhdudlaşdırmır, praktiki cərrahlıq işləri ilə də ciddi məşğul olur, bu sahəni də gündən-günə təkmilləşdirir, praktiki vərdişlərə yiyələnirdi. Biz praktiki cərrahi əməliyyatların əksəriyyətini ÜOEM-in kliniki bazası olan Podolsk Mərkəzi Xəstəxanasında aparırdıq. Bu xəstəxanada təkcə onkoloji deyil, cərrahiyyənin bütün sahələri üzrə əməliyyatlar aparılırdı. Cəmil müəllimlə mən "beş dəqiqəlik" adlanan xəstələrin səhər müzakirələrini buraxmamağa çalışırdıq. Xəstəxanaya qədər olan yolumuz uzaq olduğundan hər gün səhər saat altının yarısında, altıda evdən çıxırdıq ki, "beş dəqiqəliklərə" gecikməyək. Məncə, o dövrdə Podolsk Mərkəzi Xəstəxanasında qazanılan təcrübə akademik Cəmil Əliyevin virtuoz cərrah kimi yetişməsində böyük rol oynamışdır. Ona görə də biz bu xəstəxananı, onun əməkdaşlarını həmişə böyük minnətdarlıq hissləri ilə xatırlayırıq.

Cəmil müəllim bu qədər gərgin, yorucu işlərlə yanaşı, keçmiş SSRİ-nin digər müttəfiq respublikalarına gedib oradan elmi-tədqiqat işi üçün materiallar toplamağa da vaxt tapırdı. Onun doktorluq dissertasiyası onkologiyanın çox çətin sahələrindən olan onkoloji xəstələrin müalicəsində dəri plastikasının tədbiqi məsələlərinə həsr olunmuşdu.

Cəmil müəllim həmin dövrdə dəfələrlə dəri xərçənginin daha çox rast gəlinən bölgələrdən olan Tacikistan Respublikasında elmi ezamiyyətlərdə olmuş və oradan elmi-tədqiqat işi üçün çox qiymətli materiallar gətirmişdi. Cəmil müəllimin yerinə başqası olsaydı, bəlkə də material toplamaq üçün Tacikistan kimi ucqar bir ölkəyə getməzdi və bunu başqa birinə etdirərdi. Ancaq o, heç kəsin köməyindən istifadə etmək istəmirdi, çətinliyə qatlaşaraq hər şeyi öz əlləri ilə edirdi. Və gördüyü işlərdən zövq alırdı. Cəmil müəllim deyirdi ki, çətinliklə əldə etdiyi lazımlı nəticələr, elmi yeniliklər, praktiki vərdişlər ona yorğunluğunu unutdurur. Moskva həyatı bizi çox möhkəm tellərlə bir-birimizə bağlamışdı və təməli Bakıda qoyulmuş səmimi dostluğumuz Vətəndən kənarda daha da möhkəmlənmişdi. Moskvada bizdən başqa da diplomdan sonrakı hazırlığını, elmi-tədqiqat işlərini davam etdirən azərbaycanlılar var idi. Müəllim kimi bu sözlərə görə onlardan bir neçəsini - onlar da bizim kimi müxtəlif sahələrdə çalışan alimlərdir